

Drie erfgoedwandelingen in drie dorpskernen

Etienne Sierens - Antoon Naert - Willy Hosten

Verantwoordelijke uitgever: Antoon Naert

© Gemeentebestuur Ichtegem 2015

Opmaak: Be Media Torhout

Druk: Be Media Torhout

Foto's: Raoul Vereecke, Kurt Maene, Antoon Naert, Diaclub Bellebos, Etienne Sierens

Bekegem is een landelijk dorpje van 1100 inwoners en een oppervlakte van 466 ha, op de grens tussen de Polders en het Houtland.

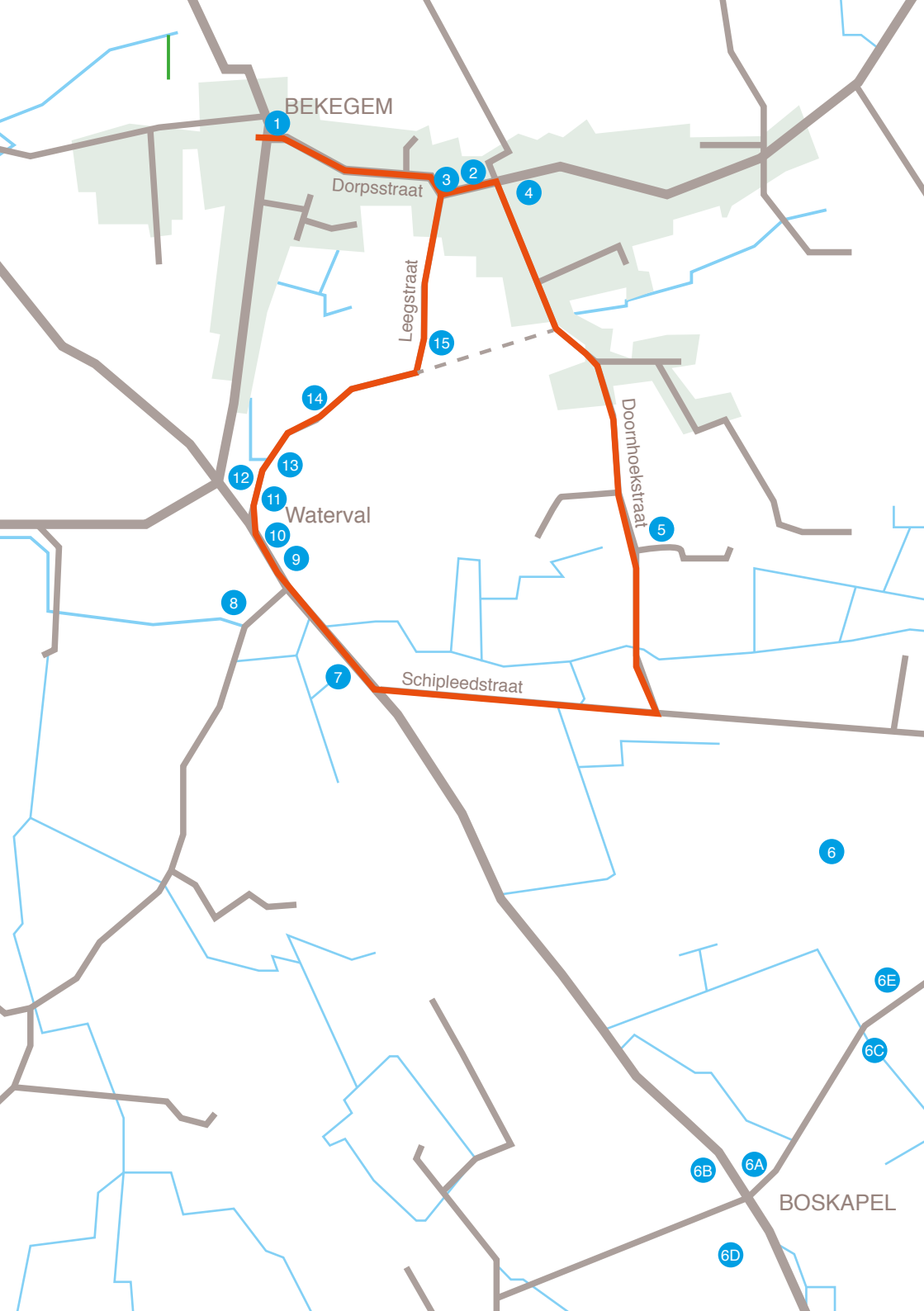
Het begon allemaal toen in de Romeinse tijd de bewoners van de Zeeweg en omgeving mee instonden voor de bevoorradings van het Romeinse legioen in Oudenburg. Op het einde van de Romeinse tijd dringt de zee de kustvlakte binnen. Via de Bourgognedelta zorgt de getijdenwerking ervoor dat een gedeelte van Bekegem onder water staat (400 tot 700 na Christus). Een actieve getijdengeul wordt uitgeschuurd in het landschap, de Bourgognegeul, een weldaad voor het vroegmiddeleeuwse industriegebied Watervalle. Van hieruit wordt een gedeelte van de kustvlakte ontgonnen. Het gehele gebied werd in die tijd Hondeghem genoemd, behorend tot de invloedssfeer van de abdijs van St-Amands. Rond 750 is de bloeiperiode van het Merovingische Hondeghem ten einde. De streek werd verdeeld onder verschillende abdijen. De Noormannen terroriseren het land en de graaf van Vlaanderen legt beslag op Bekegem. Een groot gedeelte ervan wordt zijn persoonlijke eigendom. In 1107 zien we voor de eerste keer de naam Bekegem verschijnen. Het industriegebied Watervalle is nog steeds welvarend. Door de Bourgognebeek en de Gouden Ossevaart worden trekschuiten getrokken. Hout, graan en gagel om bier te brouwen zijn samen met vis de voornaamste uitvoerproducten. Eén derde van de oppervlakte bestaat uit vijvers. Er is een brouwerij en een watermolen. Vooraleer de producten overgeladen worden op grotere schepen in de Bourgognevaart worden ze getaxeerd in het tolkantoor. Bekegem is een welvarende parochie. Bij het kleine kerkje staat een grote toren

met twee klokken, een symbool voor de macht en de rijkdom van de kanunniken van St. Donaas die feodale rechten hebben op de voornaamste plaatsen in Bekegem. Aan alle mooie liedjes komt een einde. Tussen 1584 en 1604 maken roversbenden vanuit Oostende de streek onveilig. Bekegem raakt zo goed als helemaal ontvolkt. Dit is het einde van de welvaartperiode. Er is geen industrie meer. Alleen nog bittere armoede voor de boeren die op de magere zandgronden hun brood proberen te verdienen in tijden van oorlog, pest en cholera. Vreemde legerbenden eisen steeds meer van de verarmde bevolking. In 1683 worden de Bekegemse hofsteden in brand gestoken door Franse soldaten. De oorlogen brachten een enorme schuldenlast met zich mee. Eigenlijk was Bekegem, samen met Roksem en Zerkegem virtueel failliet en werden ze door het Brugse Vrije financieel ondersteund. In 1740 werden alle schulden kwijtgescholden. Bekegem blijft een arme gemeente, de landbouwers hebben het niet breed omwille van de magere zandgrond. De arbeiders gaan elders werk zoeken, vooral in steenbakkerijen in de polderstreek en Noord-Frankrijk

Bekegem, bezienswaardigheden

1. De kerk

Het eerste houten kerkje dateert vermoedelijk van de achtste eeuw, het werd later vervangen door een stenen kerkje. In de tweede helft van de dertiende eeuw werd een grotere kerk met grote toren eraan toegevoegd. In 1636 werd de kerk grondig gerestaureerd in gotische stijl waarna in 1857 de kerk vergroot werd met twee zijbeuken.

BEKEGEM

1

Dorpsstraat

3

2

4

Leegstraat

15

14

Doornhoekstraat

5

12

13

11

10

9

WATerval

8

7

Schipleedstraat

6

6E

6C

6B

6A

6D

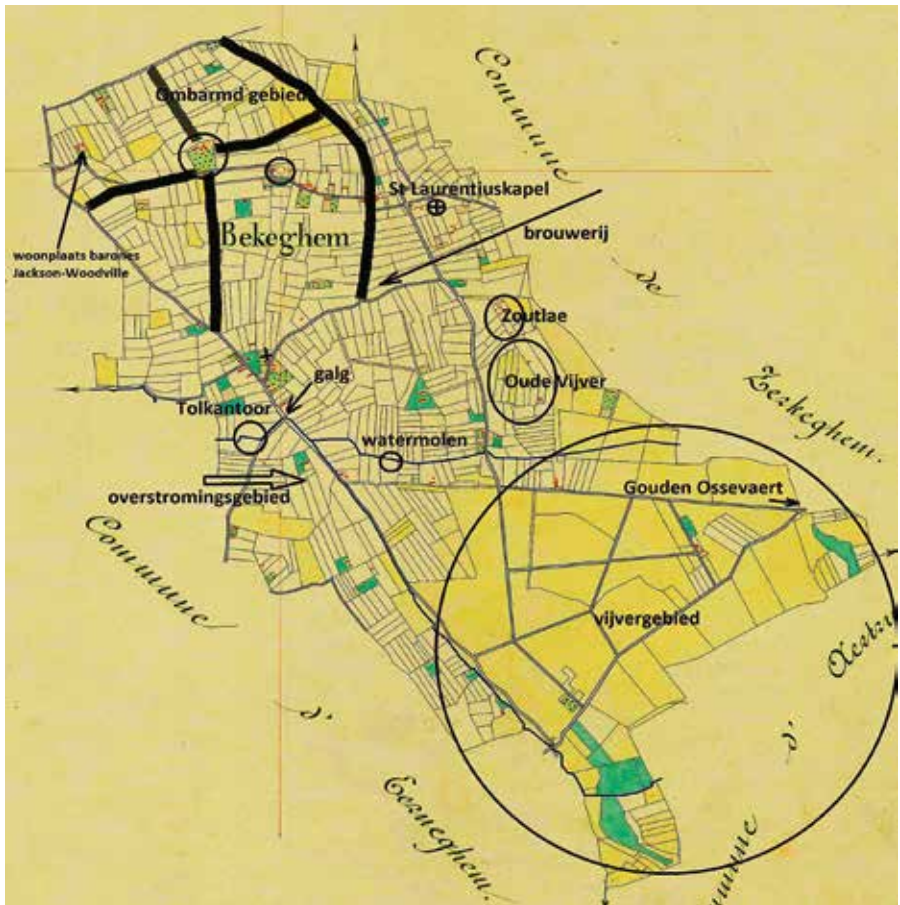
BOSKAPEL

Anna Jackson-Woodville

Anna Woodville was afkomstig uit een familie van lagere adel uit Liverpool. Ze huwde met de uit Ierland afkomstige kolonel en baron George Jackson, een telg uit één van de rijkste families in de toenmalige wereld. In 1837 kocht het echtpaar een hoevetje nabij de “Witte Molen” als een “Maison de Plaisance”. Ze noemden het “Ma Campagne”. Er werd ook een “Engelse tuin” aangelegd. Anne Jackson Woodville stierf in Bekegem op 18 augustus 1848. Haar grafsteen staat nu opgesteld in de nabijheid van de kerkhofmuur.

Een cirkelvormige berm

Op het grondplan van Bekegem bemerken we een cirkelvorm in de perceelgrenzen. In de archieven wordt melding gemaakt van een “barm”, op de plaats van de cirkelvorm. In het centrum van het ombarmd gebied bevindt zich de centrale hoeve. Dit is de hoeve in de Bevrijdingsweg, het “Dravershof”. De centrale hoeve en de kerk-site vormen één geheel. Van hieruit vertrekken vier straten die samen een kruis vormen: de Bevrijdingsweg die recht naar Gistel loopt, een weg die noordwaarts loopt, richting Roksem, een derde weg loopt recht

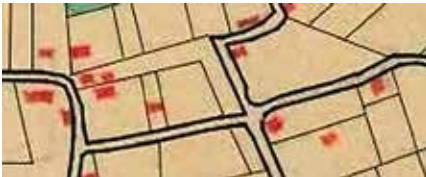

naar de kerk van Zerkegem, de vierde weg is de Zilverstraat, deze verbindt de centrale hoeve met een andere belangrijke hoeve in de Zeeweg. Het is niet bekend wat de bedoeling was van het bijna cirkelvormig ombarmde gebied. Mogelijk had het een militaire betekenis omwille van het strategische belang.

2. De vroegere verbinding Dorpstraat - Duinenweg

Voor 1650 liep de Dorpstraat rechtdoor richting Duinenstraat om vandaar aan te sluiten op de Zerkegemstraat, waar de vroegere kapel van St Laureyns stond. Tot 1800 was het gehele gebied aan de oostzijde van de Doornhoekstraat en de Duinenweg veld (heide). Dit noemde "Het Cruysseveld", na 1800 zei men 1e veld.

3. De Molen

Op de hoek van Leegstraat en Dorpsstraat stond een molen. Een molensteen in het voetpad herinnert daar aan. Bij de molen behoorde de herberg, het "Molenhuis". De herberg was ook gemeentehuis. Daarnaast was de herberg van de weduwe Storme. Het was hier dat in 1887 de moord op Amand Demuyck, Manten Krikke, plaats vond.

4. De St. Laurentiuskapel

In onze streken moet de verering voor Laurentius ontstaan zijn bij de vroegste christianisatie van onze streek in de zesde eeuw. In Bekegem werd Laurentius vereerd in een vroegmiddeleeuwse kapel die zich bevond in het begin van de huidige Zerkegemstraat. Deze kapel stond centraal in het gebied Zerkegem - Bekegem dat tot rond

1400-1500 een feodaal geheel vormde in Gistel-ambacht. De kapel stond op een omwalde motte. Ooit werden er mensen begraven. De kapel moet verdwenen zijn voor 1540. De motte met de omwalling verdween kort voor 1800.

5. De heide met zijn vele visvijvers

Het zogenaamde tweede veld, begrensd door de Bruggestraat, de Zeeweg, Schip-leedstraat, Doornhoekstraat, Bosstraat, de Zerkegemse bossen en zo verder tot de Aartrijkse-steenweg was tot 1800 een deel van het heideveld dat in de middeleeuwen de "Utfanc" werd genoemd. De aangelanden hadden het recht hun koeien er te laten grazen. In dit gebied waren er vele visvijvers van waaruit vooral paling, baars, blik, barbeel, zeelt, snoek, brasem, en karpers verkocht werden na gezouten te zijn op de "Zoutlae" nabij de huidige Bosstraat. Vanaf daar werd de vis via de Bourgognevaart uitgevoerd.

6. De bossen van Bekegem in W.O. I

Diep in de bossen woonde tijdens de Eerste Wereldoorlog de familie August Maes (6). In 1917 werden jongeren opgeëist om achter het front te gaan werken. Zo ook de 16-jarige Medard Maes. De groep van het "Praetbosch" was in Vladslo aan het werk toen een obus ontplofte in de groep. Medard werd overgebracht naar het Duits hospitaal in de zusterschool te Eernegem. Nog diezelfde dag stierf hij aan zijn verwondingen.

De mannen met de genummerde uniformen aan, zijn Italiaanse krijgsgevangenen. Links staat een Rode-Kruismedewerker en naast hem, in burgerkledij, ziet men Gabriël Devriendt, die voor de Eerste Wereldoorlog op de Boskapel, in het huis van Maria en Yvonne Vleurick, een café openhield. (Foto Koen Vandebussche)

De Boskapel (6A) was gelegen op de grens van het “Marinegebied Flandern” en het “Operationsgebied” Om van het ene gebied naar het ander te gaan moesten burgers een “Schein” aanvragen. Aan de Boskapel werd dit gecontroleerd. Het plaatselijk kasteel “Chateau de Bourgogne” (6B) werd gebruikt als verblijfplaats voor officieren. Verder was er een oefenterrein (6C) om handgranaten te werpen en in september 1917 werd besloten dat er ook een vliegplein (6D) zou komen. Het werd aangelegd maar een vliegtuig is er nooit geland. In december 1917 kwam er nog een krijgsgevangenenkamp (6E) bij. De eerste gevangenen waren Italianen, later werden ze vervangen door Fransen.

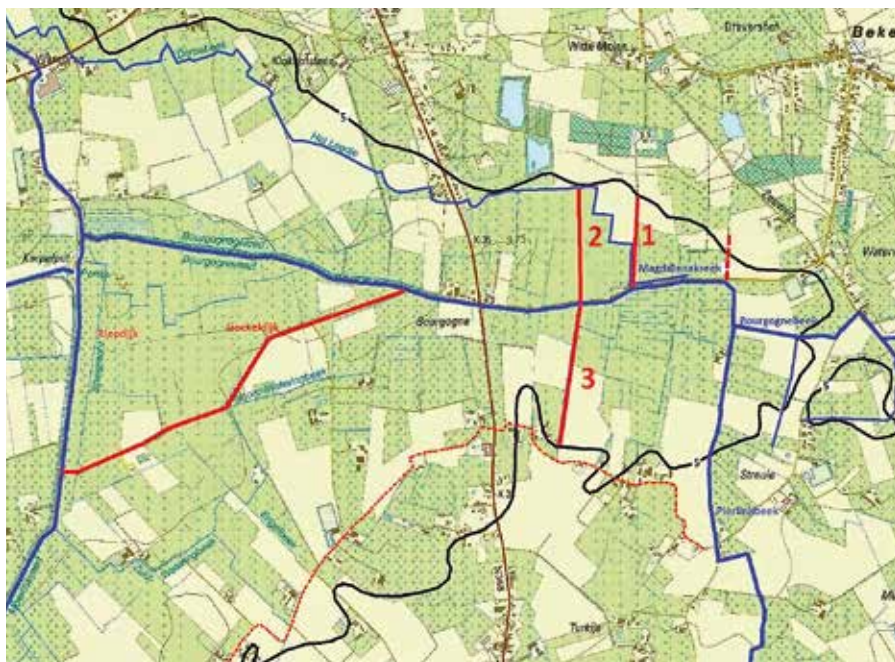
7. Het overstromingsgebied

Op het einde van de Romeinse tijd dringt de getijdenwerking van de zee de gehe-

le kustvlakte binnen. Waarschijnlijk vanaf de 5e eeuw, maar ongetwijfeld in de loop van de 6e – 7e eeuw is de invloed van de zee afgenomen. Zo vormden zich reusachtige schorrenvlakten, die vanuit de achterliggende zandstreek worden geëxploiteerd. In Bekegem te Watervalle heeft men in die periode problemen met het zeewater dat bij springtij tot aan de vijf meter hoogtelijn kwam en bij hevige stormen zelfs nog veel verder. Anderzijds was er de enorme hoeveelheid water dat door de verschillende beken uit de omgeving werd aangevoerd. Uiteindelijk ontstond zo de Bourgognevaart.

8. Een tolkantoor in Bekegem

De Bourgognevaart was belangrijk omwille van de scheepvaart. Dank zij de aansluiting op een vaargeul richting Bredene en

De Bourgnonedelta, de zwarte lijn is de 5 meter hoogtelijn, de rode lijnen zijn dijken.

later via de Plassendalevaart was scheepvaart mogelijk richting Brugge, Nieuwpoort, Oostende en Ieper. Moerdijk en Watervalle waren hier de eindpunten. Er werd dan ook tol geheven. Op de Watervalle was een tolkantoor van de heren van Gistel. Graan, hout, gepekeld vis, bier, wilde myrthe en gagel (om bier te brouwen) werden ter plaatse gebracht met trekschuiten (platbodems) vanuit Aartrijke en Zerkegem via de Bourgnonebeek en de Gouden Ossevaart (Schipleed).

9. De galg

Deze hoeve noemde men 500 jaar geleden "De Potente"; In oud-Nederlands betekent dit "galg". Men neemt aan dat Watervalle voor 1200 een welvend gebied was. De plaatselijke heer had vermoedelijk hoger justitierecht. Hij had het recht doodstraffen uit te spreken en een galg te plaatsen.

10. Het militair kamp van de 4e Canadese Pantserdivisie

Langs de Zeeweg, tussen de Schipleedstraat en de Wa-

tervallestraat, bevond zich op het einde van de Tweede Oorlog, begin september 1944, het militair kamp van de 4de Canadese Pantserdivisie (South Alberta Regiment). Van hieruit vertrokken de tanks naar Moerbrugge. In het kleine schuurtje van de hoeve Cobbaert zie je nog een barst veroorzaakt door de trillingen van tanks. In de Bevrijdingsweg bivakkeerden Canadese grondtroepen. Ook rond de “Witte Molen” stond militair materieel.

11. Herberg “De Watervalle

In de 16e en 17e eeuw was de herberg “De Watervalle” herberg-brouwerij. Hier woonde ook Florimond Cobbaert, de zoon van burgemeester Louis Cobbaert, soldaat tijdens de WO I. Toen de Duitsers zich op het einde van de oorlog terugtrokken, namen zij alle koebeesten mee en dreven deze richting binnenland. Enkele dagen later hoorde Louis dat in Zomergem nogal wat koebeesten door de Duitsers achtergelaten waren. Hij besloot toch maar eens te gaan kijken of er geen beesten van de zijne tussen zaten. In Zomergem vond hij in plaats van zijn beesten, het lijk van zijn zoon. Hij ging met paard en kar terug om het lichaam op te halen.

12. St. Laureynskapel

Op het driehoekig perceeltje op de andere hoek van de Leegstraat stond tot ca. 1600 een andere St. Laureynskapel met een smidse ernaast.

13. Café “Den Elder”

Tot 60 jaar geleden was dit nog een herberg. Rond 1650 was het de smidse van de familie Borret.

14. Het “Huttestick”

De zestiende eeuw was voor onze streek een erg turbulente periode. Weliswaar gespaard van verwoestingen tijdens de “Beeldenstorm” werd de daaropvolgende tijd veel erger. Oostende was toen een pro-

testants bolwerk. Het werd 18 jaar belegerd door Spaanse soldaten die de hele streek terroriseerden en plunderden. De jarenlange terreur en plundertochten brachten de gewenste ontredde twee in het kamp van de tegenstander. Het platteland werd gewoonweg geruïneerd en ontvolkt, ook Bekegem. Na 1604 kwam de bevolking geleidelijk terug. Alles was echter verwoest. De mensen leefden in hutten, honderd jaar later noemde men dit perceel nog altijd “het Huttestick”.

15. Een middeleeuwse brouwerij

In 1542, de periode toen Bekegem nog welvarend, was stond op de hoek van een landweg en de weg die van Watervalle naar de Oude Vijver liep, een brouwerij. Op deze plaats werden heel veel Romeinse en laatmiddeleeuwse potscherven gevonden.

Het grondgebied van de gemeente Eernegem bevindt zich op het raakpunt tussen polders en zandstreek. Dat heeft zeker zijn invloed gehad op ontstaan en groei van het vroegste dorp. Naast landbouw zullen hierdoor de schapenteelt op de nabijgelegen slikken en schorren en allerhande activiteiten in de nabijgelegen woestijnen van de Utfanc waarschijnlijk een groot deel van de inkomsten van de vroege leefgemeenschap hebben aangebracht. Deze gemeenschap vindt waarschijnlijk zijn wortels in de late achtste eeuw, afgaand op de naam Ernigahem, een laat Frankisch toponiem dat “woning van de clan van Arn(j)o” betekent. Het dorp zal zijn definitieve naam en begrenzing waarschijnlijk hebben gekregen nadat het systeem van tienden, af te dragen aan de lokale kerk, werd ingevoerd. Hiervoor was immers een duidelijke afbakening nodig. We horen voor het eerst een vermelding van de gemeente in 1084, toen de heilige Arnoldus, bisschop van Soissons, een mis kwam opdragen naar aanleiding van de inwijding van de nieuwe kerk. Deze werd in 1191 door het bisdom Doornik aan de abdij van Sint-Bertijns in Saint-Omer geschonken.

Eernegem maakt op dat ogenblik samen met Aartrijke, Ichtegem en Bovekerke, grotendeels deel uit van het ambacht Koekelare, de opvolger van de vroegmiddeleeuwse “Villa Koekelare” en valt zodoende onder de jurisdictie van het Brugse Vrije. Daarnaast heeft ook het Land van Wijnendale nogal wat in de pap te brokken. Waarschijnlijk gaat dit terug op het grafelijke bezit van de woeste gronden op de flanken van het Wijnendaalse plateau. De ontginning van deze Utfancwastine zou ervoor zorgen dat er overal “velden” zouden ontstaan met hun eigen kleine leefgemeenschappen.

Vanaf de 12de eeuw wordt er effectief gewag gemaakt van “heren van Eernegem”. Eernegem werd een eigen ambacht in de loop van de late 13de eeuw, maar bleef onder Koekelare resideren. In deze periode werden door lokale rijkere landbouwers over de hele gemeente omwalde hoeves opgericht. Van enkele daarvan zijn nu nog sporen zichtbaar. Een belangrijke figuur uit het einde van de 14de eeuw was Pieter Heyns, die heel wat eigendommen verwierf in het dorpscentrum. Na zijn dood gingen heel wat van die bezittingen over op de abdij van Oudenburg.

Vanaf de zestiende eeuw begint de Moerdijk als gehucht aan belang te winnen omdat de binnenscheepvaart van dat moment deze belangrijke kruising van Moerdijkvaart en de weg Torhout-Oostende had ontdekt. De troebelen van de godsdienstoorlogen op het einde van de 16de eeuw zorgden er echter voor dat alles stilviel. Eernegem ontvolkte zowat volledig in 1581. Pas na 1610 kon de gemeente zich weer wat herpakken. Toch bleef de hele 17de en een stuk van de 18de eeuw één aaneensluiting van oorlogsellende. In de 18de eeuw herpakte de economie zich en kreeg een echte boost door de aanleg van de Oostenrijkse weg Oostende – Wijnendale in 1775. Hierdoor kreeg de Moerdijk een nieuwe impuls. Mest, hout en bakstenen werden hier in grote getale verhandeld en overgeslagen, maar ook de visaanvoer vanuit Oostende bleek niet onbelangrijk. De huidige gebouwencomplexen die er nog aanwezig zijn, geven het belang van de site weer. De Moerdijk zou uiteindelijk een hele tijd de burgemeesters van Eernegem leveren.

Het dorp zelf kende, na de hongerejaren van het midden van de 19de eeuw,

EERNEGEM

1	2
3	4
5	6

Stationsstraat

Zedelgense Steenweg

Westkerkestraat

Bruggestraat

Aartrijkestraat

Achterstraat

18

17

19

16

14

15

7

8

9

10

12

11

13

20

een echte ontsluiting door de komst van de spoorlijn in 1868. De gemeente ontwikkelt zich langzaam verder als een plattelandsgemeente rond de as Stationsstraat – Westkerkestraat – Aartrijkestraat. Typend voor deze periode is de bouw van een aantal kastelen op domeinen die ooit kerkelijk bezit geweest waren en de Franse revolutie in handen waren gekomen van niet-Eernegemse rijken. Twee wereldoorlogen zullen deze gestage groei even onderbreken, maar na WO II rijzen de woonwijken als paddenstoelen uit de grond. Er komt zelfs een heus bedrijventerrein aan te pas. Het dorp bezit momenteel een areaal van 1835 ha en een inwonersaantal van bijna 7000 personen.

Trajectbeschrijving

We starten op de markt van Eernegem, op de trappen (1) aan het monument der gesneuvelden (2). Rechts van ons zien we het huidige politiekantoor, in een vorig leven respectievelijk gemeentehuis en pastorie (3). We wandelen naar de voorzijde van de Sint-Medarduskerk (4) en gaan er even binnen een kijkje nemen. Van daaruit vertrekken we over het Heilig Hartplein, vroeger een deel van het kerkhof (5), langs het monumentje ter ere van meester Oscar Willems (6) naar het park dat vroeger de tuin van het huis Mahieu uitmaakte (7). We draaien rechts de Westkerkestraat in en onmiddellijk weer links het Kasseileggersplein op, over het wapenschild van Ichtegem (8) en langs het beeld van Mutse (9). We steken het plein schuin over en komen zo terecht in de Eikenlaan, die samen met Bellebos, Wilgenlaan, Populierenlaan en de Berkenlaan één van de eerste “nieuwe wijken” van Eernegem vormde (10). We houden steeds rechts aan en volgen het voet- en wandelpad langs deze wijk tot op de Bruggestraat. Deze steken we over. Zo komen we uiteindelijk aan in het complex De Klokenput. Eerst gaan we recht-

door richting begraafplaats om er kennis te maken met het nieuwe funeraire park (11). We keren op onze stappen terug en slaan linksaf voorbij de polyvalente zaal en de voetbalvelden om zo weer op de Bruggestraat-Achterstraat uit te komen. Van daar uit gaat het even links (12), waarna we na een 100-tal meter weer rechts afslaan de Veldwegel in (13). Deze brengt ons weer in het centrum van de gemeente. Bij het uitkomen slaan we rechts af en onmiddellijk weer links, de Stationsstraat in. De eerste lus van onze erfgoedwandeling is hiermee een feit.

We passeren langs het administratief centrum (14) en slaan onmiddellijk achter dit gebouw de Kapelwegel in (15). Bij het uitkomen van deze wegel slaan we onmiddellijk rechtsaf Kapelhoek en Kuipersbos in. Vijftig meter verder nemen we links het wandelpad, dat we onmiddellijk rechts weer verlaten om zo uit te komen op de oude spoorlijn de Groene 62 (16). We blijven deze volgen tot we links de Stationsput te zien krijgen. Daar steken we de Engelbeek over en wandelen langs de oever van de Stationsput (17) tot we een bruggetje tegenkomen dat ons bij de oude pompentoren brengt. Langs het moeras (18) komen we terug op de Groene 62. We verlaten dit aan de linkerzijde en komen zo uit in de Spoorwegstraat die we rechts volgen tot aan de Stationsstraat (19). Daar draaien we links af en volgen deze straat een 300 meter tot we aan de linkerzijde de Kerkhofstraat tegenkomen. We draaien deze straat in en volgen ze tot de ingang van het oude kerkhof (20). Dat gaan we binnen en verlaten we weer aan de andere kant. Zo komen we uiteindelijk uit in de Sint-Sebastiaansstraat. We draaien rechtsweg en komen zo via de achterzijde van de kerk weer op de markt uit.

20 erfgoeditems op één route

1. De oudste kern van Eernegem

Eernegem, “woonplaats van de familie van Arno” krijgt zijn naam ergens in de loop van de achtste eeuw. Het is dan een gemeenschap die leeft van landbouw rond het dorp en van schapenteelt in de slikken en schorren van de polders. Laatmiddeleeuwse verwijzingen naar het “kasteel” in de Sint-Sebastiaansstraat en de verhoging waarop de kerk staat wijzen op de aanwezigheid van een omwald en licht opgehoogd opperhof – neerhof complex op deze plaats.

2. “Fiete Blèters”; het Eernegemse monument voor de gesneuvelden

Brusselaar August Canneel kreeg na de oorlog de opdracht een monument voor de gesneuvelden van WO I te maken. Eerst staat het op de hoek van Stationsstraat en Westkerkestraat, later verhuist het naar het nieuwe Marktplein, waar het na de dorpskernvernieuwing van 2002 een centrale plaats krijgt.

3. De pastorie en pastorietauin

Het huidige politiekantoor, lange tijd het gemeentehuis van Eernegem, is een verbouwing van 1957 van de vroegere pastorie van 1849 naast de kerk. Zowat het hele huidige Marktplein was toen de pastorietauin, met onder andere een gebouwtje waar katholieke verenigingen konden samenkomen.

4. De Sint-Medarduskerk

De bijna volledig neo-gotische Sint-Medarduskerk uit 1852 bewaart uit zijn vorige bouwfases enkel nog de gotische toren van 1626. Aan de voorzijde van de kerk is nog te zien dat deze in de superkatholieke 19de – begin 20ste eeuw in 1901 met twee zijbeuken diende te worden uitgebreid.

5. Relicten van het vroegste kerkhof

Rond de kerk lag vroeger, net als in alle Vlaamse gemeenten, het kerkhof. Weinig is daar na de verhuizing ervan in 1973 nog overgebleven. De grote treur-

beuk aan de voorzijde van de kerk en de oude restanten van leilinden op het Heilig Hartplein herinneren nog aan de vorige functie. Ook enkele grafplaten tegen de kerk en de grafkelder aan de achterzijde ervan zijn relictten van het vroegere kerkhof.

6. Meester Oscars Willems

Een klein monumentje op het Heilig Hartplein herinnert nog aan de heldendaad van de jonge meester Oscar Willems, die op 7 november 1896 zijn leerlingen voor de dood behoedde door een op hol geslagen paard en kar te proberen stoppen. Hoewel hij het er op het eerste zicht levend van af bracht, overleed hij op 11 november toch aan zijn verwondingen. Guido Gezelle schreef het gedicht dat op dit monumentje wordt weergegeven.

7. Huis en tuin Mahieu

De recent aangelegde tuin met herfstbloeiers is een samengaan van de ideeën van Nederlander Piet Oudolf over beplanting en het aanwezige groene erfgoed dat verwijst naar de tuin Mahieu. Aansluitend bij de tuin zien we het huis Mahieu uit 1873, met het typerende torentje en binnen met de volkse wandschilderijen van de vorige bewoner.

8. Het wapenschild van Ichtegem

Het Ichtegemse wapenschild verwijst naar de zilveren bezanten (bollen) op een blauwe achtergrond van de heren en het ambacht van Koekelare, de geografische omschrijving waar zowel Ichtegem als Eernegem deel van uitmaakten in de middeleeuwen. Het hartschild, met de witte band met hermelijnen op een rode achtergrond herinnert er dan weer aan dat ook Bekegem, vroeger onderdeel van Gistel Oost over de Ware, ook deel uitmaakt van de gemeente.

9. De Eernegemse kasseileggers

Het standbeeld “Mutse,” naar onze beroemdste kasseilegger, werd door Martine Labbeke ontworpen en vervaardigd. Het wijst op de bloeiende kasseileggersbedrijvigheid in het begin van de 20ste eeuw in ons dorp. Eernegemnaars waren tot over de grenzen gekend voor hun stielkennis op het vlak van kasseien van wegen.

10. De Bellebos, de abdij van Oudenburg en de ontwikkeling van de Eernegemse “nieuwe” wijken

Bijna de hele rechterkant van de Westkerkestraat tot een stuk voorbij de 's Gravendriesschelaan was tot de Franse revolutie eigendom van de abdij van Oudenburg, net als het “kasteel” aan de kerk trouwens. Tijdens de Franse periode werden deze kerkelijke goederen allemaal openbaar verkocht. Niet-Eernegemse rijken kochten deze stukken en zetten er grote hoeves en kasteeltjes op. Later zouden dit de uitgelezen plekken worden

om vanaf de jaren 1950-1960 “nieuwe wijken” te bouwen.

11. Het funerair park “De Klokkenput”

Een nieuwe begraafplaats voor alle gezindheden kreeg in 1976 zijn plaats naast de site van het sportcentrum. De treurbeuk verwijst naar de vrijzinnigheid, het kruis naar het christendom. Enkele jaren geleden diende er aangepast te worden aan de nieuwe behoeften van crematie, uitstrooing, ... Het kerkhof van vroeger evolueerde in 2012 naar een hernieuwde aanleg als funerair park.

12. De legende van de Klokkenputten

De huidige naam van het hele site “De Klokkenput” verwijst naar een legende omtrent weggestoken klokken in de periode van de geuzentroebelen. Nu nog zouden deze op kerstnacht hun gelui laten horen.

13. Oude en nieuwe trage wegen

De Veldwegel is een oude weg, nu zou men zeggen “trage weg,” die ervoor zorgde dat er een directe verbinding tussen de leefgemeenschap op Eernegem veld en de dorpskern bestond. Vernieuwde aandacht voor het recreatieve en gebruikmatige karakter van deze wegen leiden ertoe dat steeds meer van deze verbindingen weer in ere worden hersteld. Tegelijkertijd worden nieuwe trage wegen aangelegd in en tussen alle nieuwbouwwijken die worden aangelegd.

14. Administratief centrum.

Het huidige administratieve centrum van 2002/2004 kende een lange voorgeschiedenis van school (1841), klooster (1857 en 1867), weeshuis (1872), ouderlingengesticht (1879). Tijdens de Eerste Wereldoorlog deed het zelfs dienst als Feldlazarett (militair hospitaal), zodat de oudjes uiteindelijk op een boerderij dienden onderkomen te zoeken.

15. Een middeleeuwse haag

De haag aan de rechterzijde van de Kapelwegel blijkt een heel oud stukje groen erfgoed te zijn. Onderzoek wees uit dat het genetisch materiaal van de aanwezige haagplanten teruggaat tot de late middeleeuwen.

16. De spoorlijn 62 Oostende-Armentières

Ooit had Eernegem een eigen station op

de lijn 62, na de heraanleg als fietspad Groene 62. Deze spoorlijn werd oorspronkelijk aangelegd met de bedoeling om toeristen naar Oostende en de kust te krijgen, maar bleek uiteindelijk vooral belangrijk in het vervoeren van de vele “Franschmans”, de seizoensarbeiders, naar het noorden van Frankrijk.

17. De Stationsput en de pompentoren

Ten behoeve van de stoomlocomotieven werd in Eernegem een groot waterreservoir aangelegd. Door zware pompen in de pompentoren werd het kalkarme water dan naar het station van Oostende gepompt.

18. Het moeras

De omgeving van stationsput en pompentoren maakt deel uit van een gemeentelijk masterplan om de hele site te herwaarderen. De laagliggende weiden werden verder uitgediept om er een waterrijk biotoop van te maken.

19. Het hooghuis en de legende van de onderaardse gang

De site van het Hooghuis aan de stationsbuurt in Eernegem blijkt één van de oudste Eernegemse bewoningskernen te zijn, die al in 1100 gekend was. Dit was er de aanleiding toe om te veronderstellen dat er een onderaardse gang zou hebben gelopen van dit huis naar de zogenaamde “mote” in de Ganzenstraat. Het huidige gebouw heeft een 17de eeuwse kern, maar werd in 1935 volledig heropgebouwd.

20. Het “oude kerkhof” en de Nieuw-Zeelandse vliegeniers

Omdat het oude kerkhof rond de kerk te klein was geworden, startte men in 1932/1933 met de aanleg van een nieuwe begraafplaats. Heel wat graven van het kerkhof rond de kerk werden in 1973 naar deze plaats overgebracht. Hier liggen ook de stoffelijke resten van twee Nieuw-Zeelandse piloten die tijdens de Tweede Wereldoorlog met hun vliegtuig waren neergestort. Momenteel wordt er, behalve nog een enkele bijzetting, niet langer begraven op deze site.

Deelgemeente Ichtegem heeft een oppervlakte van ca 2223 ha en 5897 inwoners. Ichtegem behoort geografisch tot de regio Zandig Vlaanderen, meer bepaald het Houtland. Dankzij het plateau van Wijnendale met het Wijnendalebos in het zuiden vertoont het grondgebied een reliëf dat schommelt van ca 18 tot 51m boven de zeespiegel.

De vroegste bewoning gaat terug tot het Neolithicum (10.000-4000 voor Christus), hiervan getuigen de kleine vuurstenen vondsten op het Veld (kruising Torhoutbaan-Steenstraat). Van de Brons- en IJzertijd (4000 – 52 voor Christus) dateren de grafcircels, sporen van grachten rond grafheuvels. Van de Romeinse tijd (1ste eeuw voor Christus - 5de eeuw na Christus) werden sporen van landbouwactiviteit en bewoning waargenomen o.a. aan de St.-Bertinuslaan-Ringlaan. De Steenstraat (Ruidenbergstraat – Zr Clarastraat – Steenstraat) vindt in elk geval haar oorsprong in de secundaire Romeinse heirbaan Kassel-Aardenburg via Brugge.

De oudste naam 'Hettingeem' komt voor het eerst voor in 1026 waarbij de bisschop van Doornik de kerk van Ichtegem schenkt aan de St.-Bertinusabdij van St.-Omer in Noord-Frankrijk. Wellicht is onze parochie gesticht als Frankische kolonie op het puin van een Romeinse villa in de 7de eeuw. Het Frankische inga-heim-type toponiem betekent 'woonplaats van de familie ... over de naam van de kolonist zijn we niet zeker: Itho, Hitho, Hatti ? Het tempeltje op het hoevedomein waar de voorouders vereerd werden, evolueerde tot de parochiekerk. Onze streek wordt vanaf de 8ste eeuw gekerstend door St.-Audomarus en St.-Eligius. Zij liggen aan de basis van

de St.-Maartenstraditie die nog altijd in Ichtegem en Koekelare in ere gehouden wordt. Kinderen vieren hier St.-Maarten en niet Sinterklaas!

De parochie ontstond in een lange, smalle strook tussen de Utfanc of Wostinia, een woest heideveld in het noorden, begrensd door de oude Brugse Heirweg en het Hervalderbos in het (zuid-) oosten, begrensd door de Steenstraat, waarvan het Wijnendalebos een restant is. Ichtegem behoorde samen met Aartrijke, Bovekerke, Eernegem en Koekelare tot de 'Villa Cokenlare', een grote landbouwnederzetting, die van 637 tot 822 toebehoorde aan de St.-Amandsabdij van St.-Amand-les-eaux (Noord-Frankrijk). Al deze gemeenten dragen 'bezanten' in hun wapenschild, zilveren muntstukken geslagen in Byzantium, het huidige Istanboel. Ze herinneren aan Walter IV van Koekelare (1249) die aan de Kruistochten deelnam.

Vanaf de 11de eeuw zullen de onmiddellijke nabijheid van het grafelijk kasteel van Wijnendale en zijn bewoners ongetwijfeld hun invloed hebben. Ook de tussenkomsten van de heren van Koekelare, van het Oosthof en Zuudhof, waren niet onbelangrijk voor onze gemeente.

Vanaf 1570 trokken de Geuzen ook bij ons hun sporen van plundering en vernieling zodat de kerk en twee kapellen het moesten ontgelden en de streek helemaal ontvolkte...

Op 28 september 1708 vindt een belangrijke veldslag plaats in de omgeving van het kasteel van Wijnendale. Een Engels konvooi vanuit Oostende, geëscorteerd door 8000 soldaten slaagde erin de hinderlaag van het

dubbel aantal Fransen te doorbreken! 4000 à 5000 man sneuvelde op dit slagveld!

In 1764-75 worden de Theresiaanse wegen Wijnendale-Oostende en Wijnendale-Beerst aangelegd en ter financiering van tolbarelen voorzien.

Op 19 maart 1801 wordt de beruchte benedeleider Bakelandt op de Ermietshoek aangehouden en op 2 november 1803 samen met 23 trawanten in Brugge op de guillotine terechtgesteld.

In de jaren 1840-50 gaat de vlasnijverheid teloor en de daarmee gepaard gaande huisnijverheid. Een ongeluk komt nooit alleen: er woedt een tyfusepidemie in 1848.

Zwarte pokken teisterden de inwoners in 1878.

Pastoor Langendonck sticht in 1849 een "spellewertschool" voor meisjes in de hoop een nieuwe huisnijverheid te introduceren. Om het zout in hun pap te verdienen, trekken vooral mannen, maar ook vrouwen, naar de Franse bietenvelden, asten en vlasvelden. In 1889 trok een derde van de Ichtegemse bevolking naar Frankrijk als fransman!

Vanaf 1868 pufte een stoomtrein over 'den ijzerweg' van Oostende naar Torhout doorheen onze gemeente. Hij zou in 1967 definitief verdwijnen. De tramlijn Brugge-Leke wordt in 1910 operationeel. De tramstatie bevond zich op het kruispunt St.-Bertinuslaan-Moerdijkstraat. Het trammetje passeerde een laatste keer door onze gemeente in 1951.

Jules Vanhevel (1895 +1969), spoorlegger bij de Trammaatschappij en later stoker op de tram, beproeft zijn geluk als flandrien in 1912. Hij wordt beroepsrenner in 1914 en fietst een aardig palmares bijeen o.a. Kam-

pioen van België in 1920 en 1921, Ronde van Vlaanderen in 1920, Parijs-Roubaix in 1924. Hij zal vele eenvoudige arbeidersjongens laten dromen van een loopbaan als wielrenner met een aanzienlijk inkomen, de eer, het succes ... en het geloof dat noeste arbeid en inzet lonen. Zij zullen zijn voorbeeld volgen en hun kans wagen... Richard Depoorter (Ichtegem 1915 + Wassen 1948) start als banketbakker, maar vindt via het wielrennen een job in de fietsenfabriek van zijn schoonvader. Hij wordt prof in 1937 maar koerst eerder voor het plezier. Hij wint tweemaal Luik-Bastenaken-Luik in 1943 en 1947. In 1947 wordt hij aangeduid voor de Ronde van Frankrijk. Het lot zal er echter anders over beslissen: hij verongelukt op 16 juni 1948 in de Ronde van Zwitserland. Vandaag is de Omloop der Vlaamse Ardennen, derde rit in de Driedaagse van West-Vlaanderen, nog altijd "Ichtegems mooiste" die onze faam als wielergemeente alle eer aandoet!

Na de Tweede wereldoorlog ondergaat onze gemeente een metamorfose. Op 1 januari 1977 moet Ichtegem echter fusioneren met Eernegem en Bekegem en houdt op te bestaan als zelfstandige gemeente.

Trajectbeschrijving

We starten onze erfgoedwandeling aan de St.-Michielskerk (1) met het monument voor de gesneuvelde (2) aan de Markt. Vanaf dit monument zien we de achterkant van het KSA-heem, enig overblijfsel van het oud klooster en meisjesschool (3). Met onze rug naar de kerkdeur kiezen we rechts en komen voorbij café De Somme (4) en Huize Zonnevreugd (5). We hebben even oog voor het bronzen medaillon (6) aan de zuidelijke kerkmuur en stappen voorbij de Mexicostraat (7) links en de brouwerij Strubbe (8) rechts. We volgen de Swolstraat. Rechts gaat het via de Brouwerijstraat tot de Koekelarestraat.

Voor ons zien we de Vrije Basisschool De Schatkist met het voormalig klooster (9). We lopen even naar rechts tot de prachtig gerestaureerde gevel van huisnr. 10. (10) Hier dwarst de ingebuisde Blekerijbeek (11) de weg. Maar we keren op onze stappen terug richting rotonde met het beeld 'sierlijkheid' van plaatselijk beeldhouwer Irenée Duriez (12). We zijn hier op 'de pinne' met een symbolisch monument (13) vervaardigd door de wijkbewoners. In het plantsoen tussen de Koekelarestraat en de oude kasseien ventweg treffen we een Mariakapel aan (14).

We slaan rechts de St.-Bertinuslaan (15) in, passeren de St.-Amandusstraat (16) en komen voorbij de achterkant van Basisschool de Schatkist met aan de overkant het atelier van beeldhouwer Duriez, huisnummer 27 (17). We volgen verder de St.-Bertinuslaan langs het vroeger traject van het trammetje Brugge-Leke en komen voorbij de eerste sociale woonwijk (18) van onze gemeente, hoofdzakelijk gebouwd langs de Abdijstraat die uitkomt op de St.-Bertinuslaan. Hier stappen we rechts in de Kasteelwegel (19). We komen in de Engelstraat tussen enerzijds het park met de Sociale site Dekeyser (20), het Chiroheem (21) en café Ons Huis (22).

Op de Markt houden we halt bij het monument voor de 'Vlaamse Leeuwen' (23). Ooit was de pastorie (24) één van de weinige woningen op de Markt (25) die geen café was ! We komen tussen de pastorie en café De Somme in de Arthur Coussensstraat (26) en via de Josué Duponlaan (27) links bereiken we het Gemeentehuis (28) op het Bruwierplein (29). Met onze rug naar het prachtig mozaïek bij de ingang van het Gemeentehuis en het torso van Duriez, stappen we schuin links voor ons richting Engelstraat, die naar het kruispunt 'De Engel' leidt aan de weg Oostende-Torhout (30).

We komen voorbij de Feestzaal 't Wit Paard (31) en vervolgen onze weg langs de Engelstraat naar rechts. Hier bevond zich de 'gerre' (32). Schuin tegenover café Germinal (33) in huisnummer 20 bevonden zich een maalterij, olieslagerij en boomzagerij (34). Ook de gevels van de huizen nummers 27 (35), 43 (36) en 45 (37) zijn het bekijken en vermelden waard, niet in het minst omwille van hun illustere bewoners...

We komen nog voorbij 't Schablier, het CM-gebouw (38) en treffen even verder Gemeenteschool 'De Bever' (39) en Dorpshuis De Ster (40) aan. We stappen voorbij de Bib (41). Ter hoogte van huisnummer 87 zijn we op de Markieshoek (42). Juist voor het volgende kruispunt vinden we rechts de voormalige melkerij (43) en links de dokterswoning Demeersseman (44). Op het kruispuntje merken we even verder voor ons langs de Engelstraat links de brouwerswoning Sys, huisnummer 103 (45) – daar zijn we al op de Voshoek (46) - maar we stappen links de Melkerijstraat in langs de tuin van de dokterswoning. We bereiken de rotonde met een wielentel op rails dat ons herinnert aan de tramstatie (47). Hier zijn we op de 'Zwienhoek'! Bemerkt hier ook nog een werk van Duriez.

Via de Hugo Verrieststraat (48) met mooi uitzicht op de St.-Michielskerktoren komen we weer in de Engelstraat, die we naar rechts volgen. Onze aandacht wordt getrokken door de speciale bouwstijl van enkele woningen aan de overkant van de straat: huis nummer 12, café St.-Cecilia en huis nummer 8. (49). In dagbladhandel huisnummer 7 bevond zich de aloude afspanning 'De Zwaan' (50). En zo krijgen we terug onze flandrien op de Markt in het vizier. Eindpunt van onze erfgoedwandeling!

50 erfgoeditems onderweg!

1. St.-Michielskerk:

Oudste vermelding in 1026. Gotische verbouwing ca 1445. Verwoest door de Geuzen ca 1610. Dubbel zo lang vergroot en gekeerd in 1845-1849. Merkwaardige preekstoel 1853. Van Peteghemorgel 1767. Pseudoromaanse toren in 1873, huidige neo-romaanse toren dateert van 1930. Drie klokken: Michiel, Maria en Barbara.

2. Monument voor de gesneuvelden:

Is van de hand van beeldhouwer Josué Dupon (Ichtegem 1864 + Antwerpen 1935). Werd ingehuldigd op 10 juli 1923 na een vinnige discussie welk ontwerp het zou halen: dat van de VOS'en of dat van NSB. Advocaat Karel Vantghem stond model.

3. KSA-heem:

Laatste restant van de congregatiekapel van het eerste klooster met meisjesschool, aanvankelijk als Armenschool opgericht

in 1791 door pastoor Bernardus Valcke. Pastoor Joannes Bruwier (Ichtegem 1851 + 1879), bouwde in 1860 het klooster en breidde de school uit in de voormalige pastorietaan. De bouw van de congregatiekapel in 1864 was de kroon op het werk.

4. Café De Somme:

Wordt voor het eerst vermeld in 1748 als 'neerhof de Somme' van Jacobus Questier, herbergier en brouwer. Nog als herberg en brouwerij uitgebaat in 1858 door Karel Halvoet-Stael. Huidig gebouw dateert van 1933. Naam heeft wellicht te maken met de rivier de Somme in Noord-Frankrijk.

5. Huize Zonnevreugde:

Huize Zonnevreugde met 21 bejaardenflats werd opgetrokken in 1981 op de plaats waar zich vroeger o.a. een onderpastorie, het vermoedelijke geboortehuisje van dokter Aloïs Bruwier en een Delhaize-winkel bevonden.

6. Medaillon Franciscus Dupon:

Dit portret-medailon maakte Josué Dupon in 1905 voor zijn vader Franciscus Dupon (°Ichtegem 1826 + 1905) die hier in de onmiddellijke nabijheid rond de kerk begraven lag.

7. Mexicostraat:

Dankt zijn naam aan de cafés Mexico en Nieuw Mexico. Het café kreeg wellicht zijn naam dankzij Charlotte van België (1840-1927), dochter van Leopold II die van 1864 tot 1867 keizerin van Mexico was.

8. Brouwerij Strubbe

Louis Strubbe kocht in 1854 een hoeve met blekerij en bouwde er een brouwerij. Tot op vandaag is de vijfde generatie Strubbe actief als brouwer van vooral streekbieren: Keyte, Ichtegems Oud Bruin, Dikke Matille, Vlaskop, ... en het in 2014 als Europees streekproduct erkende Ichtegems Grand Cru.

9. Vrije Basisschool 'De Schatkist':

In 1892 kocht dokter Aloïs Bruwier (° Ichtegem 1857 + 1939) het kasteeltje 'Ten Roden Stene' van baron Alberic de Crombrugghe de Picquendaele en komt er na zijn huwelijk wonen. Hij ontvangt er regelmatig de leden van de Swighenden Eede, een semigeheim Vlaams Katholiek genootschap. In 1945 kopen de Zusters van St.-Vincentius à Paulo de eigendom en bouwen er een klooster (1946) en een meisjesschool(1948). De laatste drie Zusters van 't Geloof verlieten de gemeente eind 2003.

10. Huis Cuvelier, Koekelarestraat 10:

Villa in cottagestijl gebouwd in 1911 door Victor Cuvelier, postmeester-herbergier, die de weduwe Medard Strubbe (+1891) huwt en zo van 1892 tot 1910 de brouwerij Strubbe in handen kreeg.

11. Blekerijbeek:

De Blekerijbeek ontspringt op het hoger gelegen plateau van Wijnendale langs de

Diksmuidebaan stroomt tussen brouwerij en kerk en dwarst hier de weg.

12. Beeldhouwer Irenée Duriez:

Plaatselijk beeldhouwer Irenée Duriez (° Ichtegem 1950) begon als schrijnwerker in het atelier van zijn vader houten beeldjes te snijden. Beeldhouwerde even in steen maar vond als beeldhouwer-bronsgieter zijn gading en werd beroeps in 1985. Vrouwelijk naakt werd zijn handelsmerk. Het bronzen beeld op de rotonde draagt de titel 'Sierlijkheid' en dateert van 1997.

13. Monument De Pinne:

Het monument op de Pinne werd door de wijkbewoners vervaardigd en symboliseert de 4 straten die hier samenkomen boven de overwelfde Blekerijbeek. Het herinnert aan de tram die hier voorbijkwam en de verdwenen kapel van Pater Aernoudt.

14. Mariakapel:

Deze Mariakapel werd hier in 1959 gebouwd. Ze verving een oude kapel uit 1881

die omwille van de rechtekking van de Koekelarestraat en het verdwijnen van de tramweg gesloopt werd.

15. St.-Bertinuslaan:

De oudste vermelding van Ichtegem als 'Hettingeem' vinden we in een schenkingsakte van 1026 waarbij de bisschop van Doornik de kerk schenkt aan de abdij van St.-Bertinus in Saint-Omer (Frans-Vlaanderen).

16. St.-Amandusstraat:

Tussen 637 en 822 werd de villa Cokenlaere, waarvan de parochie Ichtegem deel uitmaakte, eigendom van de St.-Amandsabdij in Saint-Amand-les-eaux (Noord-Frankrijk).

17. Atelier Duriez en Duitse begraafplaats:

Hier bouwde Irenée Duriez zijn woning met atelier in 1987, maar hij beschikt over een heel mooie expositieruimte en beeldentuin aan de Keibergstraat in een gedeelte van de oude melkerij. Hier bevond zich ook het 'Duits kerkhof' waar Duitse soldaten in de Eerste Wereldoorlog begraven werden. In 1930 werden de stoffelijke overschotten naar de Duitse militaire begraafplaats van Hooglede overgebracht.

18. Sociale Woonwijk:

Hier werd in 1966 door de Sociale bouwmaatschappij De Mandel de eerste sociale woonwijk in onze gemeente gebouwd. Werd wel eens spottend de 'magrinehoek' genoemd.

19. Kasteelwegel:

Was een echte kerkwegel die het kasteel Rozendaal verbond met de kerk. Broeder Stefanus die op het kasteel verbleef om de gehandicapte kasteelheer Paul de Crombrughe te verzorgen kwam dagelijks naar de Mis langs deze kasteelwegel. Het volledige traject is spijtig genoeg niet meer toegankelijk.

20. Sociale site Dekeyser:

Deze neoclassicistische notariswoning met koetshuis werd ca 1867 opgetrokken door notaris Toortelboom. In 1895 kwam ze in handen van notaris Karel Dekeyser. De gemeente kocht het huis met tuin in 1988, de restauratie was klaar in 2005. Samen met het park beschermd als dorpsgezicht in 1995.

21. Chiroheem:

In 1937 stierf plots Emilie Cuvelier, waardin en eigenares van Herberg De Kroon, het huidige Ons Huis. Pastoor Achiel Dewulf dreigde het Christen lokaal te verliezen. Hij kocht het café namens de Parochie en liet eind 1938 een parochiezaal bouwen in de achtertuin.

22. Café Ons Huis:

Het linkergedeelte van café Ons Huis aan de Kasteelwegel vormde aanvankelijk een apart gebouwtje en was voor de eerste wereldoorlog postkantoor, Duitse Boekhandel tijdens, en bibliotheek na de oorlog.

23. Monument 'Vlaamse Leeuwen':

Op 24 juni 2000 werd dit monument 'Ode aan de Vlaamsche Leeuwen' ingehuldigd. Een delegatie uit het Zwitserse Wassen waar Richard Depoorter op 16 juni 1948 overleed tijdens de Ronde van Zwitserland, was hierbij aanwezig. Het monument brengt ook een eresaluut aan een andere Ichtegemse flandrien Jules Vanhevel (1895-1969) en aan alle Ichtegemnaren die de koersmicrobe in de loop der jaren in meer of mindere mate te pakken hadden.

24. Pastorie:

Burgerwoning met neoclassicistische gevel hier in 1835 opgetrokken door notaris-burgemeester Petrus Vansieleghem en vanaf 1881 bewoond door de pastoor.

25. Markt:

In de 2de helft van de 19de eeuw wordt de oude pastorie gesloopt waardoor de Markt aan de Westkant vergroot kan worden. Het Gemeentebestuur hier 6 percelen bouwgrond: koop 1 het dichtst bij de kerk wordt café Chicago, koop

2 en 3, respectievelijk café "In den rooden hoed", later "De Ster" en "Den Hert" gaan naar gemeentesecretaris Amand Dewulf en koop 4 aan de Brugse Heirweg - de huidige Koekelarestraat - slagerij en café "In Breydel en Dekoninck". De overige achterliggende percelen koopt Pastoor August Plaetevoet om klooster en school uit te breiden. De huidige Pastorie, voormalige notariswoning, had aan de oostkant als burens: de cafés "t Smisje", "In den haan", drukkerij en kantaak August Vanryckeghem met art-decogetinte siermotieven en café "De klok". De laatste decennia werden al deze woningen grondig verbouwd. Op de huidige parking voor Belfius bevond zich het Gemeentehuis van 1868 tot 1979. De 'Straat naar Cortemarck', de huidige Arthur Coussensstraat, komt er pas na 1880. De kasseien verdwenen in 1977 toen de Markt zijn huidige uitzicht kreeg.

26. Arthur Coussensstraat 7:

Deze voormalige onderpastorie werd gebouwd in 1886. Vlaamsgezind priester-schrijver Arthur Coussens (Tielt 1883 + Ichtegem 1926) woonde er van 1922 tot aan zijn dood op 44-jarige leeftijd als gevolg van een longkwaal opgedaan als aalmoezenier in de Eerste Wereldoorlog.

27. Josué Duponlaan:

Beeldhouwer Josué Dupon (Ichtegem 1864 + Antwerpen 1935) werd op de Reiger geboren, begon als koewachter maar schopte het tot leraar aan de Stedelijke Academie in Antwerpen. Hij maakte vooral dierenbeelden in brons en ivoor, expressionistische beelden van vrouwelijk naakt en medailles.

28. Gemeentehuis:

Plechtig in gebruik genomen op 28 december 1973, gebouwd in de onteigende Bruwiersteeg. Prachtig keramiek rechts van de hoofdingang met het vroegere wapenschild en de kerktorens van Ichtegem en Wijnendale, voor de fusie van 1977

grotendeels bij Ichtegem. Kleurrijke geometrische glas-in-loodramen aan de zijkant. In het plantsoen staat een torso (1980) van Irenée Duriez.

29. Bruwierplein:

Herinnert aan Dokter Aloïs Bruwier (Ichtegem 1857 + 1939), die aan het sterfbed stond van zijn studiegenoot Albrecht Rodenbach. Hij keert naar Ichtegem terug als geneesheer en koopt hier in 1898 een hoeve met stallingen. Hij laat er 12 woningen bouwen, een eerste vorm van sociale woningen in de gemeente.

30. De Engelstraat:

Leidt naar het kruispunt en de wijk 'De Engel' die haar naam dankt aan het "Hof ter Hangele", een hoevetje dat zich zeker nog in 1620 bevond op het kruispunt van de oude zeeweg en de oude "dixsmuytsen herreweg", de huidige Katteburg. De weg Torhout-Oostende werd pas in 1764-75 onder Oostenrijks bewind aangelegd.

31. Feestzaal 't Wit Paard:

Is de omgebouwde bioscoopzaal 't Wit paard die zich achter café 't Wit paard bevond in de Engelstraat 4. Hier konden film-liefhebbers terecht van 1946 tot 1965. Hier start ook het Tijn en Nelepad, een bewegwijzerd wandelpad van 15 km dat de mooiste hoekjes van de deelgemeente aandoet.

32. De gerre:

De "gerre" - dialect voor smalle opening-vormde de uitweg van de Bruwiersteeg naar de toenmalige Dorpsstraat. In de volksmond was het echter de naam voor de hele steeg.

33. Café Germinal:

Het oud café "St.-Elooi" werd in 1961 gesloopt om plaats te maken voor café "Germinal", het partijlokaal van de Socialistische Partij.

34. Maalderij, boomzagerij, olieslagerij, Engelstraat 20:

Hier bevond zich de Plaatsmolen of de Molen van Matthys die in 1900 op een morgen in lichterlaaie stond. Later vond er de boomzagerij, olieslagerij en maalderij van Fernand Sys een onderdak.

35. Huis Vereyck, Engelstraat 27:

De familie Vereyck leverde drie generaties onderwijzers aan de Gemeenteschool. Ook Alice Vereyck (Ichtegem 1870 + 1932) - Zuster Clara, die na haar dood een straatnaam kreeg – behoorde tot deze familie.

36. Huis Saelens, Engelstraat 43:

Hier bevond zich de "kleerwinkel" van meester-kleermaker Omer Saelens. Hij was goed bevriend met kunstschilder Constant Permeke van wie hij werk bewaarde.

37. Huis Serry, Engelstraat 45:

In dit winkelpand uit 1930 bevond zich de optiek- en horlogewinkel van Jules Serry.

38. 't Schablier, Engelstraat 46:

Hier moest de oude burgerswoning van wijlen René Dewulf (Ichtegem 1878 + 1922) steenbakker en verzekeringsagent plaats maken voor een nieuw CM-gebouw 't Schablier, zo genoemd naar de aloude plaatselijke verering van O.-L.-Vrouw van het Scapulier. Hieruit groeide de jaarlijkse julkermis.

39. Gemeenteschool 'De Bever':

Hier gestart als jongensschool in 1855 met twee klassen en een woning voor de hoofdonderwijzer. Liep nagenoeg leeg wegens de Schooloorlog van 1879 toen hier eventjes verder een Vrije Knechtschool werd opgericht. Het huidige schoolgebouw dateert van 1967. De nieuwe linkervleugel werd gebouwd in 1998 op de site van de voormalige brouwerswoning.

40. Dorpshuis De Ster:

Het huidig gemeenschaps- en dienstencentrum De Ster herinnert aan brouwerij De Ster, hier gesticht in 1901 door Hilaire Dewulf (lichtegem 1183 + 1967), steenbakker-brouwer-verzekeringsagent. Zoon Raymond Dewulf stopte de brouwerij en eindigde als bierhandelaar in 1981.

41. Openbare Bibliotheek:

Werd als nieuw postkantoor in gebruik genomen in 1973 en als hoofdbib in 1994.

42. Markieshoek:

In Engelstraat 87 bevond zich café "Den Ijzer" van Jules Debou, handelaar in granen en meststoffen. Voor 1911 woonde hier een Franse dame, een markiezin, die haar naam gaf aan de 'hoek'.

43. Verzekeringskantoor Goethals, Engelstraat 76:

Ten gevolge de Schoolstrijd (1879-84) verrees hier de Vrije Knechtschool ca 1880. Vanaf 1919 wordt het een filiaal van de Gemeenteschool. Vanaf 1930 tot 1979 was de Melkerij er gevestigd.

44. Dokterswoning Demeersseman, Engelstraat 95

Deze dokterswoning werd in 1912 gebouwd door dokter Leon Demeersseman. Zijn zoon Robert zette de dokterspraktijk verder. In 2014 verliet zijn weduwe dit pand. Hier wordt een Rust- en verzorgingstehuis gebouwd met 60 kamers en 18 zorgstudio's. In de tuin bevinden zich de overblijfselen van een was- en ontluizinginstallatie voor soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog.

45. Brouwerswoning Sys, Engelstraat 103:

Brouwer Eduard Vanhonsbrouck bouwde de brouwerswoning met brouwerij in 1878. Henri Sys koopt de eigendom in 1895. Zoon Octaaf stopt het brouwen in 1935

maar behoudt het bottelen. De bierhandel wordt verder gezet door zijn zoon André tot eind juni 2012.

46. Voshoek:

Je moet even de lintbebouwing van de Engelstraat vergeten en je hier en daar enkele samengetropte huizen inbeelden, zij vormen die zogenaamde 'hoeken'. Ter hoogte van de ING-bank dwarst de Vossebeek de Engelstraat, vandaar de naam Voshoek.

47. Tramstatie:

Hier denderde het stoomtrammetje Brugge-Leke voorbij vanaf 1910. Vanaf 1932 werd het vervangen door een spoorauto op benzine en later door "Karnieltje", een mazouttram. In maart 1951 passeerde het trammetje hier een laatste keer.

48. Hugo Verrieststraat:

Dokter Aloïs Bruwier behoorde samen met Albrecht Rodenbacht en pater Constant Lievens tot de 'wonderklasse' van priester-leraar Hugo Verriest aan het Klein Seminarie in Roeselare. Hugo Verriest was ook lid van de 'Swighende Eede' en kwam regelmatig bij dokter Bruwier aan huis.

49. Café St.- Cecilia:

Gebouwd in 1897 door kleermaker Pieter Knockaert. Bakstenen trapgevel, de verdieping is bezet met cimorné.

50. Dagbladhandel Sonja, Engelstraat 5

Voormalige herberg "De Zwaan" reeds vermeld in 1748. Was het grootste van de 16 huizen in het dorp in 1830! Afspanning voor paarden en hotel. Standplaats voor 20 paarden! Fungeerde voor 1868 ook als Gemeentehuis. Omer Depuydt baatte er tot 1966 een café met feestzaal uit en bracht de overledenen met zijn lijkkoets naar de kerk. Sindsdien is er een dagbladhandel.

